

5

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 14  
ΑΘΗΝΑΙ (136)

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ  
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ  
Αριθ. Ερωτ. ΠΕΛ. V, 14 / 1970

Α.  
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ  
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



ΑΘΗΝΑΙ 1968  
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Θεμ. 1969 / 10-1-1970

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κωμόπολις)... Δοῦ.λ.ε.....  
(παλαιότερον ὄνομα: .....), Ἐπαρχίας... Π.α.τρ.αῖ.,  
Νομοῦ... Α.τ.αῖ.α...

2. Ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος... Εὐκλείδης  
Μαρι.εἰ.α.ν.ς... ἐπάγγελμα... Δημοδιδάκμης...  
Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις... Δοῦ.λ.ε... Π.α.τρ.αῖ.....  
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον... Π.ε.τ.ε.....

3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες :

α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον... Δημοδιδάκμης...  
Πατρ.αῖ.α... 65... 85...  
ἡλικία... 85... γραμματικαὶ γνώσεις... Δημοδιδάκμης...  
..... τόπος καταγωγῆς... Π.α.τρ.αῖ.....

Β. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

### Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ  
βοσκήν ποιμνίων ; Διὰ...  
Διὰ...  
Ἐπὶ...  
.....

2) Εἰς ποίους ἀνήκον ὡς ἰδιοκτησίαι ; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα,  
δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτῆμονας (Ἕλληνας ἢ ξένους, ὡς  
π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητες· δ) εἰς μονὰς κλπ. ...  
.....

3) Ὁ πατὴρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν του συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν  
γάμον τῶν τέκνων του, διανεμομένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν  
του ; ... Ναι.....

β'. 1) Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μόνον εἰς τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; *ὅχι. εἰς ἀμφότερα.*

*Πόσους.....*

2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ἀσχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εἰς τὴν γεωργίαν ; *ὅχι. εἰς ἀμφότερα. τεχν. καὶ γεωργ.*

γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι ἐργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους ὥς ἄτομα ἢ μὲ δλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; *ὅχι.*

*εἰς ἀμφότερα. τεχν. καὶ γεωργ., εἰς ἕνα μόνον ὁμοιογενῆ.*

2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλῆγοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημισακατόροι κλπ.)..... Ποία ἦτο ἡ κοινωνικὴ των θέσις ;...

3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα) ;.....

4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάζαι ; ἐποχικῶς, δηλ. διὰ τὸ θέρισμα, τὸ ἀλώνισμα, τὸν πρυγῆτον ἢ δι' ὅλον τὸν χρόνον ; Ἐπὶ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποίαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομισθίον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ;.....

5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δοῦλοι (ὑπηρέται) ἢ δοῦλαι ; Ἐὰν ναί, ἀπὸ ποίους τόπους προήρχοντο ;... *ὅχι.*

6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τύπου τοῦ ἐπὶ ἡγιναν δι' ἀνεύρεσιν ἐργασίας ;... *ὅχι. διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. διὰ τὴν ἐργασίαν.*

*ὡς. ἐκπαίδευσιν.*

β) Ἐπὶ ἡγιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται. *ὅχι.* ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πραγματευτάδες (ἐμποροὶ) κλπ. ;.....



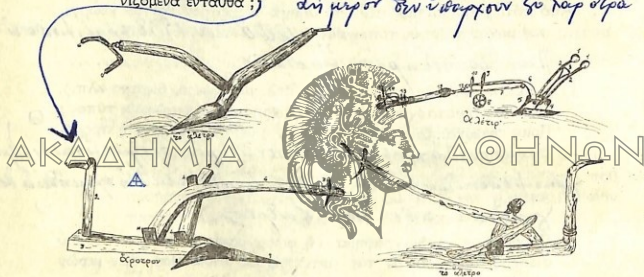


4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν)... *ὀδ. ὁ. λυδ.*

5) Μηχανή ἀλωνισμοῦ ... *19.60*

στ'. 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατεσκευάζει (ἢ κατασκευάζει) τὸ παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον *Τ. ὁ. ξυλ. ποικ. ἄροτρον...*  
*μαλικοπαζίδα. ἀσπίδα. ? δι' οὗ δυν. χωρικοῦ... ἐν*  
*βοήθεια τῶν συγχωρικῶν... δυν...*

2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἄρότρου εἰς τὸν τόπον σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν) εἰς τὸ χρησιμοποιούμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἐνταῦθα ; *ἀλλ' ἔτι...*



3) Ἰχνογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον<sup>(1)</sup> καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφόρων μερῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ.

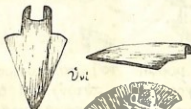
- |                       |                       |          |
|-----------------------|-----------------------|----------|
| 1. <i>Χερσὶν...</i>   | 6. <i>ἑλκυστήριον</i> | 11. .... |
| 2. ....               | 7. <i>σφρόδιον</i>    | 12. .... |
| 3. <i>ἡ χερσὶν...</i> | 8. <i>φθόρον</i>      | 13. .... |
| 4. <i>ἡ χερσὶν...</i> | 9. <i>ἡ χερσὶν...</i> | 14. .... |
| 5. ....               | 10. ....              | 15. .... |

(1) Ἐάν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.

(Ἐὰν ὑπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νὰ μεταβάλετε τὴν ἀνωτέρω ἀρί-  
θμῳσιν).

- 4) Τὸ ὕνι. Τὸ ὕνι τοῦ ξυλίνου ἀρότρου ἦτο (ἢ εἶναι) μιᾶς μορφῆς  
διὰ τὴν ἀροτρίασιν ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν χωραφιῶν ; δηλ. τῶν  
χωματερῶν (λιβάδια, κῆποι) καὶ τῶν πετρωδῶν. - Ἰχνογραφή-  
σατε ἢ φωτογραφήσατε τὸ ἐν χρήσει ὕνι (ἢ τὰ ἐν χρήσει, ἐὰν  
εἶναι διαφόρων τύπων) καὶ σημειώσατε τὴν χρήσιν ἐκάστου.

Τ.ὸ ὕνι ἦτο μίαν μορφῆς διὰ τὴν ἀροτρίασιν  
ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν πετρωδῶν...



ὕνι

- 5) Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ ἀρότρου; .....

ἦτο σέξω κερῖον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΚΙΜΟΝ

- 6) Ἦτο (ἢ εἶναι) κατασκευασμένη ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου; .....

ἐκ ξύλου



.....  
.....

- 7) Ἔργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀρότρου  
(π.χ. σκεπάργι, πριόνι, ἀρίδι, ἀρνάρι, ξυλοφάει κλπ.).

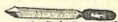
διὰ τὴν  
κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν ἀρότρου. ἔχρησε αἰσὺν  
σκεπάργι, πριόνι, ἀρίδι, ξυλοφάει.....



πριόνι



ἀρίδα

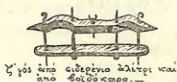


ρινι ἢ ξυλοφαί (ἀρνάρι)

- 8) α) Διὰ τὸν ἄροτον (ζευγάρισμα, ὄργωμα) ποῖα ζῶα ἐχρησιμο-  
ποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται): βόες ἢ ἄλλο ζῶον, δηλ.  
ἵππος, ἡμίονος, ὄνος... *Βόες*.....

β) Ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) διὰ τὸ ὄργανον δύο  
ζῶα ἢ ἐν : Ναι

- 9) Διὰ τὸ ζευγάρισμα μὲ δύο ζῶα ἦτο (ἢ εἶναι) ἀναγκαῖος ὁ ζυγός ;



Σχεδιάσατε την μορφήν τοῦ παλαιότερου καὶ τοῦ σημερινοῦ ζυγοῦ (ἢ φωτογραφήσατε αὐτόν) καὶ ὀνομάσατε τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐξαρτήματα αὐτοῦ. (π.χ. λογυρία, λοῦρα, ζεύλεις, πιζεύ-  
λια κλπ.). *T. o. b. a. d. d. o. r. m. i. s. t. o. s. d. o. r. a. d. d. . .*

βασίλειος ζυγός ἐστὶ τὰ διάφορα μέτρα καὶ ἔργα  
μαζα αὐτοῦ· ἐκόντι ἐκ δεικνύει καὶ βίβλος.

- 10) Σχεδιάσατε ιδιαίτέρως την μορφή των ζευλών του ζυγοῦ εἰς τὸν τόπον σας. ....

- 11) Πῶς λέγεται εἰς τὸν τόπον σας ὁ κρῖκος ἐκ σιδήρου, ξύλου ἢ σχοινίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται εἰς τὸν ζυγὸν (πολλαχοῦ : λούρα, κουλλούρι), προσδένεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἄροτρον διὰ τὸ ὄργανο ; (Σχεδιάσατε αὐτόν). . . . .

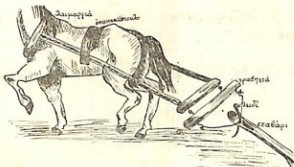
- 12) 'Από πότε γίνεται τὸ ὄργωμα δι' ἑνὸς ζώου ; *ἡολι. δ.ι. ἐπὶ ζώου*

Πῶς γίνεται ἡ ζεύξις του (τὸ ζέψιμον) εἰς τὸ ἄροτρον ; .....



Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν,  
την ὁποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῷον διὰ νὰ προσδεθῇ  
εἰς αὐτήν τὸ ἄροτρον. *Φωτοῦκε ἐξ ἐδ. Ζωον. Βιβλ. Μ.*

την οποίαν φέρει το άλογον ή άλλο ζώον διά να προσθετή  
εις αυτήν το άροτρον... *Φοράει ες τό ζώον τήν μορφήν  
μιάς τιν. ζεύγος, τήν τραβηχτή, τήν ζεύγος  
1. Τό ζεύγος τήν Παράλινον .....*



ζ. Ἀροτρίασις ( ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποιος ὄργωνε παλαιότερον (ἢ σήμεραν) : 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ ἢ ἄλλος)· 2) γυναῖκα· 3) ὑπηρετῆς. Σημειώσατε ποῖα ἢ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας καὶ πᾶσι ἀνθρώποις ἐμφανέται μετὰ τὸ σελήμα· ἔχουσιν ἡ. εἰ. ὅτι δρῶν. 2. ἡ. εἰ. ... ζυγαῖας, 1. διὰ τοῦτο. ἡ. εἰ. εἰς τὸν τόπον ...

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερώς, πώς γίνεται το ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἡ τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἀλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε, εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν) .. *ὁ β. ἔρχεται ἐκ τῆς ἐξ. καὶ ἀφ' οὗρα... Παραμένει ἐν τῷ ζεύξιμον ἐξ. καὶ... ἐπὶ τοῦ βοδιοῦ εἰς τὸ βόδιον ἄροτρον*

2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον.....

3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῶον) κατὰ τὸ ὄργανο· μὲ σχοινί, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα τῶν ζῶων ἢ ἄλλως ; (Περιγραφή καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφία).

[illegible]





Εἰς ποῖα ὀργώματα (σποράς) γίνεται χρῆσις τῶν τρόπων τούτων ἢ ἄλλων. .... *εἰς ὄρεγμα... γένειον* .....

γ) Ἀροτριάσεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σποράς :

- 1) Διὰ τὴν σπορὰν δημητριακῶν. Πόσα ὀργώματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὀργώματα αὐτά; π.χ. καλλουργία, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. *ὄρεγμα... τὸν οὐκωμῆριον ἢ καὶ μῆριον.*  
*ὄρεγμα τὰ πρῶτον, διβόλισμα καὶ δεύτερον.*

- 2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν. (Ἀπαντήσατε ὁμοίως, ὡς ἀνωτέρω)

*ὁμοίως καὶ τὸ ἀνωτέρω ἐγίναντο δύο ὀργώματα... τὸ ὄρεγμα καὶ τὸ διβόλισμα.*

- 3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δέον νὰ ἀφεθῇ ἀσπάρτον τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρανάπαυσιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σιτὰρι ἢ ἄλλο δημητριακόν...

*ἓνα χρόνον... ὡς ἀνωτέρω, ἓνα χρόνον ἀσπάρτον*

- 4) Πόσα ὀργώματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιεργείας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; ... *ὄρεγμα... οὐκωμῆριον ἢ καὶ μῆριον*

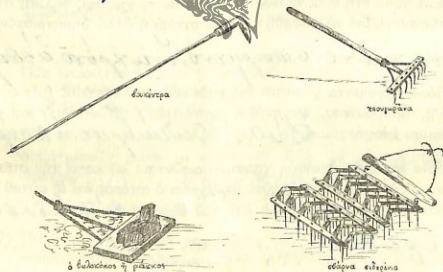
- 5) Ποῖα ἐργαλεῖα ἢ σκεύη χρησιμοποιοῦνται: α) κατὰ τὴν σπορὰν. π.χ. *τὸ δισάκι*· εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους *καὶ τὸ δισάκι*  
*τράβιζο* .....

β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχὸν ἄλλα μέσα): 1) καθαρίζονται: τὸ ποδάρι, τὰ φτερά (παρούτια) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτρίασιν (ὀργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον; Μ.Ε. Ἐξομολογ. α.δ. σ.  
 β. ιδ. η. ραῦδον. ἢ ράβδον. ξυρίνην. μαζουμέ-  
 ν. γ. ξάρι.

2) Γίνεται μετά το ὄργανο ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα); ..... *Γ.Ι. καὶ Ζαχαρίας... ἐβόρεισμα*

3) 'Η σκαφή μερών του άγρου που δὲν ἔχουν ὀργωθῆ (μὲ σκαλίδα, τσαπί κ. ἄ.); Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφή ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφαί. (Παρατίθενται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματα τινῶν ἐκ τούτων.)

[illegible]

— 10 —

ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν) .....



- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἢ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργωμα καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὥς καὶ αἱ ἐργασίαι ποῦ ἐκτελοῦν

Τὸν ζευγολάτην βοηθοῦν ἡ χειρὶς καὶ τὸ πόδι. ἡ ἐργασία δὲν γίνεταί ἀπὸ τοῦ πόδους. ἔχουν ἰδιαίτην ὀνόματα. ἡ ἐργασία δὲν γίνεταί ἀπὸ τοῦ πόδους.

- 7) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τὴν σπορὰν ὀσπρίων. Πῶς ἐγένετο ἡ σπορὰ καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου αἵματος.

Ὁ σπορὰν ἐγένετο διὰ τὴν σπορὰν καὶ τὴν καλλιέργειαν. ἡ ἐργασία δὲν γίνεταί ἀπὸ τοῦ πόδους. ἔχουν ἰδιαίτην ὀνόματα. ἡ ἐργασία δὲν γίνεταί ἀπὸ τοῦ πόδους.

- 8) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τροφὰς τῶν ζώων π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ἄ.

Ἀραβόπαζα, Πόμυ, χαρκαταί, καὶ Κανερσινά, Κράνι

- 9) Πῶς ἐγένετο πρὸ τοῦ 1920 (ἢ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων ἐσπέρνουντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιές (βραγιές) καὶ ἄλλως.

ἐφ' ὅσοντα εἰς αὐλάκια

## Β. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

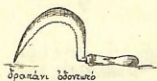
α. Ἔργαλεῖα θερισμοῦ.

- 1) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακά. (Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ)



π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.)

Μὲ δρεπάνι ὀδοντωτό



Ἐὰν ᾦσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφόρων εἰδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερισμοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε.

Εἰναι ἡθερίζοντες ἄλλα μέσα θερισμοῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΟΗΝΩΝ

- 2) Μὲ δρέπανα ἢ με ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσσες) θερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφὴν τῶν ζώων· (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα). Μὲ... κ. 66Ε8



- 3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή· (Σχεδιάσατε αὐτήν).

ὀδοντωτή

- 4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβή του· (σχεδιάσατε ἢ φωτογραφήσατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο; Ἡ χειρολαβή τοῦ δρεπανιοῦ ἦτο ξύλινη. Ὁ σιδηροῦς σκελετός δὲ ἔχει ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν. Τὰ ξύλα τὰς κ. 66α, β, γ λέγονται κ. 66δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω, κ. 66ε, στ, ζη, ηθ, ιθ, κθ, λθ, μθ, νθ, ξθ, οθ, πθ, ρθ, σθ, τθ, υθ, φθ, χθ, ψθ, ωθ.



5) Ποιος κατεσκεύαζεν αυτά τὰ θεριστικά ἐργαλεία (π.χ. τὰ δρεπάνια κ.ά.) *Αἰτιαθέν. ἡγοράζοντο. ἐκ φαρμάκ. ἔδω*  
*ἦσαν. δὲν. κατασκευάζοντο.* .....

6) Ἦτο παλαιότερον (ἢ εἶναι ἀκόμη) ἐν χρήσει καὶ ὁ θερισμὸς μετὰ τὰς χεῖρας, δηλ. δι' ἐκριζώσεως καὶ ὄχι διὰ κοπῆς τῶν δημητριακῶν ἢ ὀσπρίων (π.χ. τῆς κριθῆς, τῶν ρεβιθιῶν) ἢ τροφῶν τῶν ζώων (τῆς ρόβης κλπ.) *ἦτο. αἰ. ἐκ. ἐν. ἡγοράζοντο. ὁ. θερισμός μετὰ*  
*χεῖρας. δι. ἐκρίζωσιν. μόνον. τῶν ρεβιθίων. φαίνεται βίον*

## β. Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

1) Εἰς ποῖον ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) μετὰ τὸ δρεπάνι ἢ ἄλλο κοπτηρὸν μέσον ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις κλπ. .... *ἐν ὕψος 0.25 μ.* .....

2) Οἱ στάχυες ποῦ ἔμεναν (ἢ μένουν) εἰς τὸ χωράφι μαζί μετὰ τὴν ρίζαν μετὰ τὸν θερισμὸν πῶς ἐλέγοντο (ἢ πῶς λέγονται). *ἔμεναν*  
*ἀκαθάρτα. κομπολόγια. ἀσθῆνες*

3) Ποῦ ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς ἄλλα πρόσωπα (γυναῖκες ἢ παιδιὰ), τὰ ὅποια παραλαμβάνουν ἀπ' αὐτοῦς τὰ δράγματα (δραχμίδες, πιάσματα, χεριές, χερόβολα) τῶν σταχυῶν καὶ τὰ τακτοποιοῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μήπως οἱ ἴδιοι οἱ θεριστὰι ἀποθέτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα; *Ν.Α.Ι., οἱ ἴδιοι. οἱ. ἐκρίβ. τῶν*  
*ἀποθέτουν. ἐπὶ τῶν ἐδάφους τὰ δράγματα*

4) Πῶς τοποθετοῦνται τὰ δράγματα (οἱ χεριές) ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πολλὰ ὁμοῦ; Πόσα; Μήπως τοποθετεῖται ἕκαστον δράγμα (πιάσμα τῆς χειρὸς) χωριστά; Ὅπου τοποθετοῦνται πολλὰ μαζί, αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ διασταυρῶνται. (Περιγράψατε λεπτομερῶς) *Τὰ δράγματα.*

*Ποσάκις τῶν. ἐπὶ τῶν ἐδάφους ἀνά τὸν. Αἱ. μεγαλ.*  
*τῶν σταχυῶν. εὐρίσκονται. πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν.*  
*ἢ. μετὰ τὰς χεῖρας.* .....

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχού κα-  
λοῦνται ἀγκαλιές. *Πέριον χερσὶν καὶ ποδα-*

Πώς λεγονται τα τοποθετούμενα μαζί ορατάματα; Πολλά και  
αόκαλίες. Περιοδοποιήστε τα χέρια. Αποδοκιμασία  
από τους χέρια.



γ. Οἱ θερισταί.

1) Ποιοι θερίζουν : άνδρες και γυναίκες ; Ὑπάρχουν (ἡ ὑπάρχουν) θερισταί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἀπὸ ἄλλων τόπων καὶ ποῖον ; θερίζουν. ὦ...

σκοπόν ἀπὸ ἄλλων τόπων καὶ ποῖον ; *Περὶ ζουν. ω...*  
*ἀνδρ. ω. χρ. αἰ. κ. δ. δ. ἐ. χ. ο. π. α. ν. ἐ. ζ. α. ρ. μ. ν.*  
*τοῖον. ἐ. ω. α. ρ. μ. α. ι. α. ν. π. ε. ρ. ι. δ. α. ι. ....*

2) Πῶς ἡμείνοντο οὗτοι με ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ' ἀποκοπὴν (ξεκοπῆς). Ποία ἦτο ἡ αἰσιβή· εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχής φαγητοῦ ἢ ἀνευ φαγητοῦ; (Παραθέσατε μετὰ τὰς πληροφορίες καὶ τὴν σχετικὴν εἰς τὸν τόπον σας *δυοσετολογίαν*).....

3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερόν τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύλαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμόν; Ἐπίσης κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλλοντο τὴν εἰς τὴν μέσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται κόπῳσιν (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ; ... *Ken... a.i....*

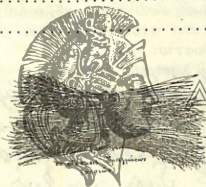
[illegible]



- 2) Πῶς ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα ; Ποῖος ἔδενε τοὺς στάχους καὶ ποῖος τοὺς μετέφερε καὶ τοὺς παρέδιδεν ὡς χειρές, ἀγκαλιές ; Πῶς ἐδέοντο· μὲ κοινὰ σχοινία, μὲ σχοινία κατεσκευασμένα ἀπὸ βελονοειδεῖς θάμνους, π.χ. βροῦλα, σπάρτα κλπ. Κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν μήπως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐργαλεῖόν τι ; Περιγράψατε λεπτομερῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην μετὰ παραθέσεως σχετικῶν σχεδιασμάτων ἢ φωτογραφιῶν.....

Τὸ δεμάτιασμα γίνεται ἀμέσως  
αὐτὸ ἑξῆς ἐκτελεσθῆναι θάλατταν  
τὸ δέσιμον γίνεται μετὰ ὀδόντων  
κατὰ τὸ δέσιμον εἶδεν ἐργαλεῖον  
τὸ ἐργαλεῖον εἶδεν.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Τὰ δεμάτια μετὰ τὸ δέσιμον ἀφήνοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ συνεκεντρώνοντο εἰς ὠρισμένον μέρος τοῦ θερισμένου ἀγροῦ ; Πόσα δεμάτια συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ καὶ πῶς ἐταποθετοῦντο ; .....

Τὰ δεμάτια μεταφέρονται εἰς τὸ  
ὄριον τοῦ ἀγροῦ.....

ε. Συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων.

- 1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον σας ;

Αὐτὸ ἔδωκεν 1925



Πότε γίνεται ἡ σπορά ἢ τὸ φύτευμα αὐτῆς...

*Εὐνοῶν  
ἐνταῦθα κατὰ Μορφὴν ἢ Χρόνον*

- 2) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλισμο) τῶν γεωμήλων ἀπὸ τὸ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ ἄρότρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὰ σχέδιον αὐτῶν ἢ φωτογραφίαν.... *Μ. Ε. Γουαδουγκι*

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

- 1) Ἐσυνηθίζετο παλαιότερον ἡ διατροφή τῶν ζώων κατὰ τὸν χειμῶνα μὲ ξηρὰ χόρτα (π.χ. σανόν, τριφύλλι, βίκον); Ἐάν ναι, περιγράψατε πῶς ἐγίνετο ἡ καλλιέργειά του, ἔπειτα ἡ κοπή, ἡ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ... *Ὁ ἀρχαιότερον  
ἐν διατροφῇ τῶν ζώων ἀρκεῖ τὸ μόνον  
εἰς τὸ ξυκοματῆρον τοῦ ἀποδύμενον  
σανόν, τριφύλλ. βίκον*

- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσσαν κ.ά.)... *Μ. Ε. Κόσσαν*  
(Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας).....

- 3) Ζήρανσις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐχρησιμοποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετικὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ



φωτογραφίας) *Συμφωνία ἀγαθὴ. Σημάματα καὶ χόρτοι  
ἐν τοῖς ἀγροῦς. Κοιμήματα αἰνὰ. Οὐρα ἰαλλο-  
μένη ἀπὸ δέντρων ἐν φάραγας.....*

0 Hylas. N. noyambours de je. Marpur et un 73  
 Γ. ΑΑΟΝΙΕΜΟΣ

Γ. ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορά τῶν δεματιῶν πρὸς ἄλωναισμόν. Συνκεντρῶνοντο πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην θῆσιν, π.χ. εἰς τὸ ἄλωναί, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ. . . . .

...Μεταγέρσηον εἰς τὸ ἀγνόν...

- 2) Πώς καλείται ο χώρος όπου τοποθετούνται τὰ πρὸς ἄλκωνισμὸν  
 δερμάτια. Εἰς τίνες τοποὺς λέγεται : θεμνωσάσι, θεμwonιά,  
 θεμwonιάστρα, κλπ. Πὼς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς σωρὸν ;  
 Ὑπάρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθέτησεως ;

μαγειραν. Τελευταδαυτη. Γεωργιανος  
 ησυχασ. εις αυτον.....

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον σας, ἀλῶνι διὰ τὸν ἀλῶνι-  
σμὸν τῶν δημητριακῶν ; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρι-  
σμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἄχυρα εἰς ἄλλον  
χωρὸν, δηλ. ὄχι εἰς τὸ ἀλῶνι ; *cf. ὡρ. εν. α. τιμω,*

Der. ä. zw. r. 2

- 4) Ποῦ κατασκευάζεται (ἢ κατασκευάζεται) τὸ ἄλῳνι. Ἐντὸς τοῦ συνοικισμού, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς ποῖαν θέσιν; ... *Εἰς τὴν... αὐλὴν... ἡμ... οἴα*

Εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὡς οὐρανὸς καὶ ὡς γῆ, οὕτως καὶ ἡμεῖς ὡς ἓξ ἡμέρας ἐκτίθηται ὁ κόσμος.

- 5) Τὸ ἀλώνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσοτέρας ;  
ἐὰν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλές οἰκογενείας, πῶς γίνεται ἡ χρῆ-  
σίς του, δηλ. με ποίαν σειρὰν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; .....

Διὰ τὴν ἐμάδα. αἰμοχρήσια.. ἔπειτα  
διὰ τὴν ἀξίαν.....

- 6) Ἀπὸ πότε ἀρχεται τὸ ἀλώνισμα καὶ πότε λήγει ; .....

Μετὰ τὸ περι-  
ωμα. ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἐκτείνεται ἐν τῇ ἐκείνῃ  
1. ἔστω ἐκ τῆς ἡμέρας.....

- 7) Εἶδη ἀλωνιῶν (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-  
λωνο (με δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (με δάπεδον  
ἐστρωμένον με πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέσατε σχε-  
διάσμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) .....

Τὰ ἀξίαν.. ἐδῶ  
εἶναι.. ἀρρωμενία με.. ἀξίαν.. ἀξίαν.....

- 8) Πῶς ἐπισκευάζεται τὸ ἀλώνι ἐκαστον ἔτος πρὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ  
ἀλωνισμού· (π.χ. τοῦ χωματάλωνου : καθαρισμός αὐτοῦ καὶ  
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου υπάρ-  
χει, με πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μείγματος κόπρου βοῶν  
καὶ ἀχύρων) .....

Μετὰ μείγματος κόπρου βοῶν  
καὶ ἀχύρων.....

- 9) Ἡ ὥς ἄνω προετοιμασία τοῦ ἀλωνιοῦ καὶ ἡ ἐναρξίς τοῦ ἀλωνι-  
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ; .....

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἀλώνι τῶν δεματιῶν, ὅπου  
ὑπάρχει ἀλωνόστυλος, ὡς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἀλώ-

*Phor. auribus* Dous. *Dextr.*  
*latitud. furcata* (Eun.), ...



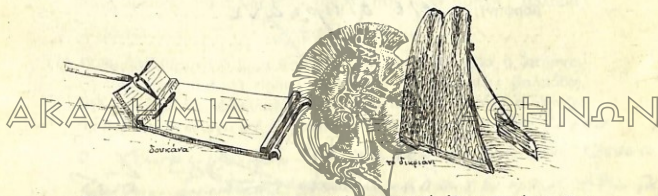
- α) Ἀλώνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατήσεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένου ζώου (βοῶν, ἵππων κλπ.). Πολλαχοῦ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνιοῦ ξύλινος στῦλος, ὕψους δύο μέτρων (καλούμενος στηγερὸς, στρόνιούρας, δουκάνη, βουκάνη κ.ά.), ἀπὸ τοῦ ὁποῖου εξαρτῶνται σχοινία, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦνται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον των τὰ ζῶα, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλικῶς, «νὰ ἔρχονται γύρες», καὶ οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα. ....

Ο. Α. Ζηρός. Καθηγητής. Ουχί. Το...  
 ε. Ζηρός. Καθηγητής. Ουχί. Το...  
 β. Ζηρός. Καθηγητής. Ουχί. Το...  
 γ. Ζηρός. Καθηγητής. Ουχί. Το...

- 20 —

τες καὶ σχετικὰς φωτογραφίας ἢ ἰχνογραφήματα). Τὰ ἄλωνα ζῶνα  
 ζῶνα... ἀλωνίζοντο... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια...  
 ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια...  
 ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια...

- γ) Ποῦ ἀντὶ τοῦ ἄλωνισμοῦ διὰ τῶν ποδῶν χρησιμοποιεῖται καὶ μηχανικὸν ἄλωνιστικὸν μέσον· π. χ. χονδρὴ ἐπιμήκης σανὶς εἰς ἓν τεμάχιον ἢ δύο, προσαρμοζόμενα. Αὕτη ὠπλισμένη εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν διὰ κοπτερῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων ἢ ἀποσχίδων σκληροῦ λίθου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἐξευγμένων ζώων, σύρεται δ' οὕτω κυκλικῶς ἐντὸς τοῦ ἄλωνιου ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων σταχύων διὰ τὸν ἄλωνισμόν των.



Σημειώσατε, ἐὰν ἀπαντᾷ εἰς τὸν τόπον σας τὸ ἄλωνιστικὸν τοῦτο μηχανήμα ἢ ἄλλο τι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ (π. χ. δουκᾶνα, δικριάνι, βωλόσυρος), περὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ σχῆμα καὶ τὰς συνήθεις διαστάσεις. Ἄπὸ ποῦ τὸ ἐπρομηθεύοντο παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἐπίσης πῶς γίνεται ἡ χρῆσις του καὶ διὰ ποῖα δημητριακά. Ἡλωνίζοντο (ἢ ἄλωνίζονται) ὅλα τὰ δημητριακά με ἄλωνιστικὸν μηχανήμα; Μήπως π.χ. ἡ κριθή καὶ τὰ ὄσπρια (κουκκιά, ρεβίθια κ.ἄ.) ἡλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζώων ζευγνυομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν σταχύων τούτων; γ.

... διὰ... ἀλωνίζοντο... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια...  
 ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια... ῥεβίθια...



- 8) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ διακόπτεται διὰ τὰ ἐπαναληφθῆ τὴν ἐπομένην. ; .. *Α.ω.δ...*

*Τον .6.ω.φ... φέρεν θύν. 7.μ.φ... με' μιχράν  
διακοπών. διὰ το γένμα.*

*Γεωργός... Χρυσόφωνος... Λουζ... Μαργαρί  
...ε' ζών. 6.5*

- 12) Ποία ἄλλα ἀλωνιστικά ἐργαλεῖα εἶναι ἐν χρήσει; (Εἰς τινὰς τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὅποιον, καλούμενον διχάλι, δικούλι, δουκράνι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν): .. *Μ.Ε. δι.υρ.ἀνι*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΔΟΗΝΩΝ

- 13) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ διχάλι ἢ τὸ δικράνι, ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἀλώνι, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὅποιον διαγράφουν τὰ ζῶα ἢ τὸ ἀλωνιστικὸν μηχανήμα τοὺς ἀκό-  
τους στάχυν ; .... *Ν.αι.*

- 14) Ἦτο ἐν χρήσει εἰδικὴ ἀλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύ-  
πημα τῶν ζῶων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ  
φ' κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποία ἡ κατασκευὴ της ; (Σχε-  
διάσατε τὴν ράβδον αὐτήν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα).....

*Τὸ ὄργανον τοῦ ζῶων. φέρεται με' μακροῦς β.ι.ε.*

*Καθαυτείνι*





- 20) Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχύων ἐγένετο εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὴν αὐλήν;  
Διὰ ποῖα δημητριακὰ ἐγένετο (ἢ γίνεται) χαῖσις τοῦ κοπάνου;  
(π.χ. φακῆς, ρεβιθιῶν κλπ.)...

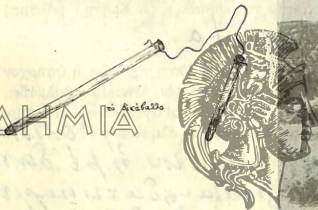
...ἀράβωνος ξεβασερί-  
...ζέλου μετὰ χέρσα...



κοπάνος ξυρογυλός



ξίλο κομμιλινό διά τὸ κοπάνισμα  
μεγάλου ἀριθμοῦ δημητριακῶν...



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



Ὑπὸ πόσων καὶ ποίων προσώπων ἐγένετο· μόνον ὑπὸ τῶν μελῶν  
τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ συγγενῶν; Ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦτο  
ἄλλα πρόσωπα ἐπ' ἀμοιβῇ; Πῶς ἐκαλοῦντο τὰ πρόσωπα αὐτά;  
Πῶς ἐγένετο τὸ κοπάνισμα τοῦτο διὰ τὰ δημητριακὰ μεγάλων  
παραγωγῶν; ...

...ἀπὸ τὰ μέγχα οὐκ οὐκ  
...ζέλου...

- 21) Ποῦ ἐτοποθετοῦντο (ἐξηπλοῦντο) οἱ στάχυες διὰ τὸ κοπάνισμα.  
Ἐγένετο τοῦτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ ξύλου; Πόσαι  
στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σταχύων ἐκοπανίζοντο τὴν ἡμέραν;  
Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἢ

καὶ εἰς τὴν ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων ; (Περιγράψατε λεπτομερῶς τὸν τρόπον τοῦτον χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοῦ σταχύος, παραθέτοντες σχεδιαγραφήματα ἢ φωτογραφίας) .... *Διν.*

... *τ. ρ. η. β. ρ. ο. ι. ε. ι. λ. α. ρ. ε. δ. ω. λ. α. ι. ο. υ. λ. ο. ς*  
*τ. ρ. ο. ι. ο. ς* .....

22) Κατὰ τὸ ἀλώνισμα διὰ τῶν ζώων, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ κοπάνου, ἐτραγουδοῦντο τραγούδια ; Ἐὰν ναί, ποῖα ;

Κατὰ τὸ κοπάνισμα μήπως ἐλέγοντο εἰδικὰ δίστιχα ἢ φράσεις διὰ τὸν συντονισμόν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐργασίας ; .. *Ν. ο. ι.* .....

23) Πότε τὸ πρῶτον ἔγινε χρήσις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας. Ποῖος τὴν ἐπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμός κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς) *Τ. ο. 1959. τ. δ. ι. ο. υ. λ. ο. ς*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

### β'. Λίχνισμα

1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι σταχύες, ἐτομασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα (ἐν Αἰτωλίᾳ : λειῶμα, ἐν Κρήτῃ : μάλαμα). Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα πῶς λέγεται τοῦτο (εἰς Κρήτην : θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον : δικριάνι, ἀλλαχοῦ : δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ... *ο. ι. α. δ. ω. κ. ι. ε. μ. ε. χ. ο. ι. α. λ. α. χ. ν. ε. ς*

*τ. ρ. ο. ι. ο. ς* *λειῶμα* ... *τ. ο. λειῶμα* *σωρεῖται*  
*μὲ τὸ δικριάνι* .....



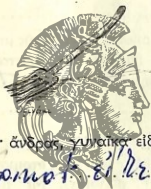
Ὁ σχηματιζόμενος σωρὸς ἔχει σχῆμα στρογγύλον ἢ ἐπίμηκες ; *Κ. ν. ο. υ. λ. ο. ς*  
 Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα (ἀνέμισμα) πρὸς ἀποχωρισμόν τοῦ ἀχύρου

ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μα-  
χαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πράξιν ταύτην  
καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἔθιμον τοῦτο... *ἀν. γ. β. υ. ζ.*

*τοῦ ποδὸς λέναν... ἀνωρὲς ἐν ξύλῳ ἢ τῷ δικυρί-  
ῳ... εὐχόμενοι... ἀλλήλοισιν... μαί. τῶν χρόνιου*

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; Πῶς λέγεται τοῦτο :  
φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχνογραφήσατε τοῦτο... *Μ. Ε. φτυάρι ἐν ξύ-  
λου*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λιχνῶ (ἀνεμίζει) : ἄνδρας, γυναῖκα ; εἰδικὸς λιχνιστὴς ἐπ' ἀμοιβῇ ;

*οἱ ἴδιοι οἱ χωρικοὶ εἰς ξύλου... ἀνδρες... εἰς ξύ-  
λου*

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὅποια μετὰ τὸ  
λίχνισμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ (εἰς τινὰς τόπους κάλουν-  
ται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κον-  
τύλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δεύτερον ἁλώ-  
νισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σίτος κλπ ;

*τὰ χονδρὰ τεμάχια σταχύων χέρονται κόβοντα  
ὁ καρπὸς ἀποχωρίζεται ἐξ αὐτῶν με... ἀλ-  
μωσισμα ἢ με... δεύτερον... ἀλμωσισμα*

- 5) Πῶς γίνεται ἡ ξεῦξις τῶν ζώων διὰ τὸ δεύτερον, ὡς ἀνωτέρω, ἁλώ-  
νισμα ; Ποῦ ἀπαντᾷται τὸ ἁλῶνισμα τοῦτο ; Πῶς λέγεται ; (Ἐν



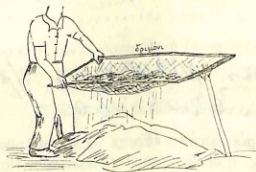
Κρήτη: ξεβαβούλισμα και καρπολώνεμα)\* διὰ ποῖα δημητριακά συν-  
ηθίζεται τοῦτο *Οὐ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ Κρήτῃ διὰ τὸ ἐν τῇ*

Κρήτη: ξεβαβούλισμα και καρπολάνεμα)\* διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-  
ηθίζεται τοῦτο. *φ. ζεύξιν, συνζώνιν, διὰ τοῦ διήλερο ἄν-  
νι. 6 φ. α. χ. ἔχουν, παλά, ἴν. κρουνομενις, σπριχαδίν, α  
ἴρουν. (ε. α. χ. 21). Τ. ο. διήλερο. ἄννι 6 φ. α. χ. ἴν. α  
ζονα, ζώννι 6 φ. α.*

- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (ἀνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα, πῶς γίνεται ἡ διαλογὴ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμείναντα χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ἄ.) ; . . . .

Μαζαροβροσ με Σελιμάκι, χν.χ. με Κοβκιτο.

Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ ἀνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν  
ὕλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου; ἢ δι' ἄλλων μέσων, ὡς π.χ. κοσκί-



νων με ὅπας διαφόρων μεγεθῶν· π.χ. με τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον  
κατὰ τόπους: βολίστρης, δερμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

(Περιγράψατε λεπτομερῶς τοὺς ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ καὶ σήμερον) τρόπους χωρισμοῦ τῶν κόκκων τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ ἀχυρὰ καὶ τὰς ἄλλας ὕλας. Ἰχνογραφήσατε δὲ ἢ παραθέσατε φωτογραφίας τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων καὶ σκευῶν) *Με... χαράσαντες ἡλοι... σαρύττρα... ἐν... χόρτον (ἐργάτας).....*

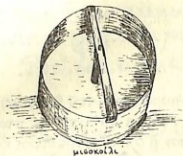
- 7) "Οταν ἐτοιμασθῇ, ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρόν; *ΝΑΙ*  
Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται; Χαράσσεται ἐπὶ τοῦ σωροῦ σταυρός; Πῶς χαράσσεται καὶ ποία ἡ μορφή του. Μήπως ἐμπηγνύεται κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τὸ ἐργαλεῖον τοῦ λιχνίσματος (θρινάκι, φτυάρι), ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ προσκύννησις καὶ ἀσπασμὸς τοῦ σωροῦ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ; *Με... γ... ξ... χαρά... 66... ἐπὶ... τοῦ σωροῦ... σαρύττρα... ἐν... χόρτον... κατόπιν... ἐπὶ... κορυφῆς... τοῦ σωροῦ... σαρύττρα... ξ... ἡ... π... φ... ἐν...*

- 8) Ἄλλα ἔθιμα προτοῦ νὰ μεταφερθῇ ὁ καρπὸς (σίτος, κριθὴ κλπ.) εἰς τὴν ἀποθήκην. *ΝΟΧΙ*

*Ἡ... δ... Μ... ζ... Πρόεδρος κοινότητος... τοῦ χωρίου... ἐ... 60.*

γ'.1) Ποῖα ὀφείλει πρὸς τρίτους ἔπρεπε νὰ καταβληθοῦν εἰς εἶδος ἀμέσως εἰς τὸ ἁλώνι· π.χ. ἡ δεκάτη, κοινῶς δεκάτισμα. Ποία ἦτο ἡ συνήθεια. Ἦρχετο ὁ δεκατιστὴς εἰς τὸ ἁλώνι; Μὲ ποῖον μέτρον (δοχεῖον) ἐγίνετο ἡ μέτρησις τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς κλπ., διὰ τὴν εἴπραξιν ὑπὸ τοῦ δεκατιστοῦ τοῦ «δεκάτου». (Σημειώσατε τὸ ὄνομα τοῦ μετρητοῦ, τὴν

χωρητικότητα του εις ὀκάδας, εις κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνο-  
γράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας). *Εἰς τὸ ἀλώνι*  
*ἐπιτρέπεται ἡ μεταβολὴ μισοκοίτη, ἀπὸ 1/2 εἰς 1/3 δοῦναι,*  
*ὁ ἄρχοντος ἀνάχου μίτρα, ἐξοπλισμὸς...*



2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἀλώνι ;

- α) τὸ παπαδιάτικο,
- β) τὸ ἀγροφυλακιάτικο,
- γ) τὸ γυφτιάτικο,
- δ) τὸ ἀλωνιάτικο κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρῇσει παλαιότερα μέτρα τῶν δημητριακῶν (δόνομα,  
χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτο-  
γραφίας αὐτῶν). *Φίλ. ἐκαστὸν ἔτος. ἐδ. ἀπὸ αἰ-*  
*αἰμοιεύ. 1/2. μισοκοίτη. ἀπὸ 1/2 εἰς 1/3...*

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ  
ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκ-  
κων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἑκάστην περίπτωσιν τὰς σχετι-  
κὰς συνθηκὰς). *Ἐκαστὸς ἀποθηκεύετο ἐντὸς τῆς*  
*οἰκίας... ἐντὸς τοῦ ἀμμοαριῶν...*

4) Τὸ ἄχυρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἀχυρῶνα) ἐντὸς τοῦ  
χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρόν καὶ παρὰ τὸ ἀλώνι. Πῶς ἐγένετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; *Τὸ ἄχρον αὐθιμῶς  
το. εἰς τὸν ἀχρῶνα ἐνὸς τοῦ χωρίου*

- 5) Πῶς ἐγένετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογή τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ  
θερισμοῦ ἀπὸ τούτων καλυτέρους στάχυν ἢ μετὰ τὸ ἀλώνισμα ;...

*Μετὰ τὸν θερισμόν*

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογή τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-  
σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτὴ) ἐκ σταχύνων,  
τὸ ὁποῖον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὀπισθεν τῆς θύρας κλπ ;...

*Ναι. κατασκευάζεται ὡς πλέγμα  
τοιοῦτον εἰς τὸ εἰκονοστάσιον*

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτὴ αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς τοῦ φυλάσσεται.  
πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; *ὡς πλέγμα  
καμυλῶν, συζεύσσεται πρὸ τοῦ χωρίου  
ἐξ ὀπίσθεν τοῦ χωρίου*

#### Δ'. ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν  
τόπον σας ἀναμμα φωτιᾶς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-  
γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-  
τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

*Ὁ ναυμα φωτιᾶς εἰς τὸ χωριό μας γαμβέ-  
ρει τὴν εὐρανὴν τὴν 23<sup>ην</sup> Ἰουνίου παραμονὴν  
τοῦ Πεντηκστου τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν Πάσχα*

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ; *αὐτὴς  
τῶν οἰκτιρῶν τῶν ἐν τὴν οὐρανῶν τοῦ  
χωριοῦ*



2) Πώς λέγεται ή φωτιά αυτή ; (π.χ. φανός, άφανός κλπ.).....

καμινάδο

β'. 1) Ποιοι ανάπτουν την πυράν· παιδιά, ήλικιωμένοι, ποιος άλλος ;...

Μαριδά ή ήλικιωμένοι

2) Ποιος ή ποιοι συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. διά την πυράν. ?

Τὰ κλέπτουν ; "Αν ναι, από ποιον μέρος ; οι...? ιδιοι ως ανω

Δεν δα κλέπτουν

3) Πώς γίνεται ή συγκέντρωσίς των. (Περιγράψατε λεπτομερώς)

Δεν έωσπρεν...? ιδιοι ήσος ήρόσος...  
ωσπρεν ή έως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



γ'. Ποίαι αί συνήθειαι εις κάθε τόπον διά κάθε πυράν ;

1) Προσευχαί, διάφοροι έπικλήσεις, έόρκια, άσματα, κρότοι, θόρυβος.

Καταγράψατε τὰ σχετικά κείμενα η η δυν εως ανω

εως ανω η δυν

Η μάχαις... Χριστός... ήρώδης...  
δούρ... ή δυν... 6.5

2) Πηδήματα, χοροί γύρω από την πυράν. (Περιγραφή λεπτομερής)

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυρὰς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.) . . .

*Πιπέρι ἀπὸ ἐὐλαίου ἀπὸ μαυροῦ ξύλου*

- 4) Καίονται (ἢ ἐκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα· (περιγράψατε λεπτομερῶς) . . .

*ὁ Χρ.*

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὸν τόπον σας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Β. ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΣΟΥΛΙΟΥ

3/9/61

Αριθ. Πρωτ. 13  
Διακ. 7

Εν Σουλίου τη 16<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1961

προς  
Το Κέντρο Ερευνών Ελληνικής Παράδο-

σας  
Εθνικής  
(Διά του κ. Γεωργίου Δημητρίου Λογίου Β'  
Γνωστής Περιεχομένης Παράδοσ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ





3481

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Β' ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΣΟΥΛΙΟΥ

3/8/40

Αριθ. Πρωτ. 10  
Διευκ. 5

Έν Σουλίω τη 11-1-1940

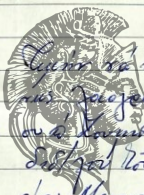
~~16-1-40~~

Προς  
Τόν κ. Έκπ/τήν των δημο-  
τικών Σχολείων της Β' Έκπ/κής Περιφέρειας  
Πατρών.

Εις Πάτρους

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

σε μαθησιακούς έργους



Παρακαλούμε την  
Εκπ/κή να υποβάλει την αιτιολο-  
γημένη μαθησιακή έργα των μαθη-  
τών και μαθητριών, συγγράμματα, έκ-  
δογές των ημερίων εκδόσεων Εκπ/-  
τικών Μαθημάτων, τα οποία παρακαλού-  
μεν διαβάσει και έμεις.

Εις ευχάριστα

Εκπ/τής

Πατριάρχης

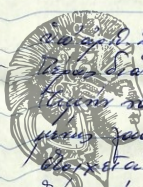
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΑΡΙΝΕΛΛΗΣ

Εκπ/τής της Διευκρίσεως και των μελών  
των Ερωτηματολογίων, έμεις  
το έργο, το οποίο κατέχουν  
δη επί χ/φ ας κέντρα  
μ' έρ. Εισαχ. 3481/1940

SECTION THE  
 HADRIAN  
 ANNOTATION  
 ΔΕΥ. 1007 10/11.1.70

πρὸς  
 τοῖς ἑταίροις τῶν  
 ἀντιπάλων τοῦ Β'  
 Κωνσταντίνου Ἀρκαδίου  
 εἰς τὴν  
 (ἐν τῇ 9/11/70 τῇ ἡμέρᾳ)

ὁ  
 25 ἡμερῶν παροχῶν  
 ΑΚΑΔΗΜΙΑ  
 Δεῖξτε 11.1.70



εἰς τὴν ἡμέραν τῆς  
 27/17/82/12.11.68 ἡμέ-  
 ρας ἑταίρους, παροχῶν τῶν  
 τῶν 25 ἡμερῶν παροχῶν  
 πρὸς τὴν ἀκαδημία  
 ἀποστολὰ ἀναρρίψαντες εἰς  
 τὸ καπλὸν Δεῖξτε ἡμῶν τῶν  
 μεμνῶν ἀποχρῆστα τῶν ἐκκεν-  
 τῶν τῶν τῶν ἀποχρῆστων ἐν  
 τῇ ἀποχρῆστῇ τῇ τῇ  
 ἀποχρῆστῇ τῇ τῇ  
 εἰς τὴν ἀκαδημία

Διδάσκων  
 [Signature]

Περιγραφικά καὶ Λαογραφικά στοιχεῖα  
περὶ τοῦ χωρίου „Σούλι“, τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν-Νομοῦ Ἀχαΐας

Ι. Γεωγραφικὴ θέσις

Τὸ Σούλι ἀποτελεῖ κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ Νομοῦ Ἀχαΐας μὲ ἐπτακοσίους περίπου κατοίκους. Ἡ θέσις τοῦ χωρίου ὅν ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν. Τὸ σημερινὸν Σούλι εὐρίσκεται Ν. Ἀνατολικῶς τῶν Πατρῶν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν πλευρῶν τοῦ Παναχαΐκου ὄρους καὶ ἐπὶ τῆς μικρᾶς κοιλάδος τὴν ὁποῖαν σχηματίζει ὁ ποταμὸς Γλαῦκος. Τὸ παλαιὸν χωρίον εὐρίσκειτο δύο περίπου ὥρας ἀνατολικώτερον τοῦ σημερινοῦ καὶ εἰς σημεῖον ὀρεινότερον, ἐκεῖ μόνον ἐρείπια καὶ καλύβες πρὸς παραθερισμὸν τῶν ποιμένων ὑφίστανται σήμερον. Τὸ Σούλι ἀπέχει ἐκ Πατρῶν 15 χιλιόμετρα καὶ συνδέεται διὰ Κοινοτικῆς ὁδοῦ τρίτης κατηγορίας, καὶ περὶ τὴν ὁδὸν ἀπὸ γεωργούς καὶ ποιμένας ἄλλοτε ἄλλοτε ἀφαινοῦνται. Ἡ κοινότης τοῦ χωρίου ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κατωτέρω συνοικισμῶν α/ Συνοικισμὸς Φωταναΐτικα. Συναντᾶται πρῶτος ἀπὸ τῶν Πατρῶν ἐρχόμενον, β/ Συνοικισμὸς Ἅγιος Ἰωάννης. Ἀποτελεῖ τὴν πρωτεύουσαν οὕτως εἰπεῖν τῆς κοινότητος διότι ἐν αὐτῇ εὐρίσκονται τὸ τε σχολεῖον καὶ ἡ ἐκκλησία, τὸ κοινοτικὸν γραφεῖον καὶ τὸ τηλεφωνεῖον ὡς καὶ τὰ δύο ἰδιωτικὰ καταστήματα, γ/ Συνοικισμὸς Ἀργυραΐτικα, δ/ Συνοικισμὸς Μιντζαΐτικα καὶ ε/ Συνοικισμὸς Κεφαλόβρυσον ἢ Χαρμανταΐτικα. Ὁ συνοικισμὸς αὐτὸς εὐρίσκεται Β.Α. τοῦ Σουλίου καὶ ἀπέχει ἐξ αὐτοῦ μίαν περίπου ὥραν πεζοπορίας. Αἱ ὀνομασίαι τῶν συνοικισμῶν ὀφείλονται εἰς τὰ ἐκῶνυμα τῶν κατοίκων των. Πρὸς Α. τὸ Σούλι συνορεύει μὲ τὴν κοινότητα Μοῖτρα, πρὸς Δ. μὲ τὸν ἄμμον Πατρῶν, Βορεῖως μὲ τὴν κοινότητα Ἐλεγκίστρας καὶ Νοτίως μὲ τὴν κοινότητα Πετρωτοῦ. Ἀνατολικῶς τοῦ Σουλίου εὐρίσκεται τὸ ὕψωμα Προφήτης Ἥλίας ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εὐρίσκειτο τὸ χωρίον, μέχρι τοῦ 1860. Αὐτίκως ἔχομεν τὸ ὕψωμα Λυκοβοῦνι

Ε.5 τούς πρόποδας τοῦ ὁποῦ τοῦ 1927 κατεσκευάσθησαν τὰ ἔργα τῆς "Ἀνωρύμου Ὑδροηλεκτρικῆς Ἑταιρείας Γλαῦκος" δι' ὧν ἐπετεύχθη ἡ ἡλεκτροδότησις τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν. Νοτίως εὐρίσκεται τὸ ὄρος Κιάφα, φυσικόν σύνορον μετὰ τὸ Πετρωτόν κατάφυτον ἐξ ἐλάτων καὶ πεύκων. Ὑπερθεῖν τοῦ Κεφαλοβρύσου ὑφούται ἡ κορυφὴ τοῦ Παναχαϊκοῦ ἐπὶ τῆς ὁποίας κατὰ διηγήσεις γερόντων, ὑπῆρχεν ἡφαίστειον, ἐσβεσμένον σήμερον.

## 2. Πανίς καὶ Χλωρίς

Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ Σουλίου καλύπτεται ἐκ θαμνωδῶν πουρνάρων καὶ εἰς τὰ ὄρεινά αὐτῆς εὐδοκίμετ' ἐλατον. Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους ἐπιτρέπει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας καὶ κυρίως τῆς αἰγοτροφίας. Ἐκ τῶν ἀγρίων θηραμάτων ὑπερτεροῦν ὁ λαγός καὶ ἡ ἀλώπηξ.

Ἐκτός τῆς κτηνοτροφίας οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν φασολίων καὶ τῶν κεραιῶν περὶ τὴν πόλιν ἐτησίως. Ἡ καλλιέργεια τῶν φασολίων εὐνοεῖται ἐκ τῶν ἀφθόνων ὑδάτων τὰ ὁποία ὑπάρχουσι καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τῆς κοινότητος. Ὁμοίως καλλιεργοῦνται τὰ σιτηρά καὶ ἡ ἄμπελος διὰ τὰς οἰκογενειακὰς ὁμῶς ἀνάγκας τῶν χωρικῶν καὶ οὐχὶ δι' ἐξαγωγὴν. Τὰ μέσα καλλιέργειας εὐρίσκονται εἰς πρωτόγονον κατάστασιν ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς ὀπισθοδρομικότητος καὶ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου μορφώσεως τῶν κατοικίων. Εἰς τὰ ἀνατολικά ὑψώματα τοῦ χωρίου ὑπάρχουσι κοιτάσματα λιγνίτου μὴ ἐκμεταλλεύσιμα λόγῳ ἐλλείψεως ὁδῶν προσπελάσεως. Ἐπίσης ὑπάρχουσι μικρὰ σπήλαια μετὰ σταλακτίτας.

## 3. Ἱστορία

Οἱ κάτοικοι μετὰ ὑπερηφάνειαν ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Σουλιωτῶν τῆς Ἡπείρου, οἰκογένειαι τῶν ὁποίων - πάντοτε κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς τῶν χωρικῶν - φεύγοντες τὴν μὴνιν τοῦ Ἀλῆ ἦλθον καὶ κατόικισαν εἰς θέσιν Ἀνω Σούλι. Τὰ περὶ τὰ ὑψώματα φέρουν ὀνομασίας ὁμοίας μετὰ ἐκεῖνας τῶν τοῦ Σουλίου





τῆς Ἡπείρου, ὡς Κιάφα, Μουσονίτσα κ.λ.π. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς δὲν ἐπιβεβαιοῦται ἱστορικῶς. Τὸ Σούλι ἀναφέρεται τὸ πρῶτον εἰς ἐνετικὴν κατάστασιν τῶν χωρίων τῶν Πατρῶν τοῦ 1699 καὶ ἀπὸ τὸν ROUGUEVILLE ὡς ἔχον τότε πληθυσμὸν 20 οἰκογενειῶν. Κατὰ τὴν σύστασιν τῶν Δήμων ἐπὶ Καποδιστρίου ὑπῆχθη εἰς τὸν Δήμον Παναχαῖας, ὅστις εἶχεν ἔδραν τὴν Γουρζούμισαν, σημερινὸν Λεόντιον, μέχρι τοῦ 1840. Ἐκτοτε ὑπῆχθη εἰς τὸν Δήμον Πατρέων. Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος "Κάστρο" ὅπερ ὑπέρκειται τοῦ συνοικισμοῦ Ἁγίου Ἰωάννης εὐρίσκονται ἐρείπια ἀρχαίου ἐνετικοῦ φρουρίου ἢ κατ' ἄλλους μονῆς. Εἰς τὰ Χαρμανταῖικα (Κεφαλόβρυσον) πλεῖστοι κάτοικοι κατέχουν συμβόλαια Τουρκικὰ δι' ὧν ἠγόρασαν διαφόρους ἐκτάσεις εἰς Τούρκους ἀνηκούσας. Τὸ Σούλι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 δὲν ἐπὶ πλείονος μεγάλην ὄρῃσιν. Οἱ γεροντότεροι ἐκ τῶν κατοίκων ἀνηγορεύουσι τὸ χωρίον των εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ζουμπάτς ματαγομένου Πενέκου ὅστις εἶχεν ἐνταῦθα ἀγροῦντας εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Σουλιῶτες ἄλθαν τὰ "γαῖα καὶ τὸν". Εἶναι ἀκόμη γνωστὸν ὅτι ἐδῶ ἀπεσφύθησαν οἱ Καλαβρυτινοὶ μετὰ τὸν Ἀνδρέαν Ζαῖμην τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1821 μετὰ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Πατρῶν, Εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον ἐπὶ Γερμανικῆς κατοχῆς 1941-1944 ἐγκυατεσθῆθη συμμαχικὴ ἀποστολὴ σκοπὸν ἔχουσα τὴν παραλαβὴν τῶν εἰς θῆσιν "ρακίτα" ριπτομένων χρημάτων καὶ τροφίμων καὶ τὴν διανομὴν των εἰς διαφόρους ἀντιστασιακὰς ὁργανώσεις. Τὸ χωρίον ὑπέστη ὀλοσχερῇ κατολισθῆσιν, ἄνευ θυμάτων, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1962 ἥδη δὲ εὐρίσκεται ὑπὸ μεταφορὰν εἰς θῆσιν "Ρυάκι - Ἐλεκίστρας Πατρῶν" ἔνθα ἀνηγέρθησαν μέχρι τοῦδε ἐννενήκοντα δύο κατοικίαι πρὸς στέγασιν ἰσχυρόμων οἰκογενειῶν.

#### 4. Προλήψεις

Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ Σουλίου εἶναι φιλήσυχοι, ἀλλὰ πέρα πολὺ καθυστερημένοι καὶ προληπτικοί. Πιστεύουν εἰς διάφορα "ἀερικά" καὶ ἐπιδίδονται εἰς "ἐξόρκια" δι' ὧν "θεραπεύον-

ται" διάφοροι ἀσθενεῖαι. Οὕτω πιστεύουν ὅτι εἰς θεσιν κρᾶθι τοῦ συνοικισμοῦ Φωτακαίτσια "κρατάει", ὑπάρχουν δηλαδή φαντάσματα καὶ ὅπωςδήποτε δὲν πρέπει νά μεταβαλῇ κανεὶς ἐκεῖ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν νύκταν, πολὺ δέ περισσότερον νά κοιμηθῇ κατὰ τὴν συνήθη τὴν εὐρισκομένην εἰς θεσιν "στέρνες" διότι θὰ πάθῃ κακόν. Πλεῖστοι γυναῖκες ἀλλὰ καὶ ἄνδρες γνωρίζουν τὰ "ξόρκια" διὰ τὴν θεραπείαν τῶν "ἀερικῶν" καὶ τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, ὡς τῆς στοματίτιδος, (ἄφτρας ὅπως τὴν λέγουν), τῆς παρωτίτιδος, τῆς ἀμυγδαλίτιδος, ἀκόμη δέ καὶ τῆς λύσσης.

##### 5. "Ἥθη καὶ ἔθιμα

α/ Ἀρραβῶνες: Οἱ ἀρραβῶνες τελοῦνται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ὡς ἑξῆς. Ὁ ὑποψήφιος γαμβρός προσέρχεται συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του ὡς καὶ τῶν "παρακοῦμπάρων", τῶν ἐμπέλτων δηλαδή προσέπων τῶν ποὺ κατέχουν ξεχωριστὴν θέσιν εἰς τὴν συντροφίαν τοῦ γαμβροῦ. Ἀφοῦ συγκεντρωθοῦν ἅπαντες ὁ ἑρπύς ἢ ὁ πενθερός τῆς νύμφης λαμβάνει τὰς ἀκατήκτους καὶ δι' αὐτῶν ποιεῖ τρία ἐφημέρια τοῦ σταυροῦ ἐπὶ εἰκόνας εἰτα θέτει τοὺτους εἰς τοὺς ἀκατήκτους τῶν μελλονύμφων. Ἀκολουθεῖ "κέρασμα" τῶν κεκλημένων ὑπὸ τῆς νύμφης, ἥτις περιφέρει δίσκον, ἐντός τοῦ ὁποῦο ῥίπτονται χρήματα ὑπὸ τῶν κεκλημένων διὰ τὴν ἐνίσχυσίν της. Αὕτη εἰς ἀντάλλαγμα τοποθετεῖ διὰ καρτίδος εἰς τὴν κομβιοδόχην των λευκὸν μανδήλιον. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ γεῦμα καὶ γλέντι συνοδείᾳ λαϊκῶν ὀργάνων ἢ γραμμοφῶνου.

β/ Γάμος: Οἱ γάμοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, τελοῦνται ἡμέραν Κυριακὴν, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὰς Κυριακάς οἱ κάτοικοι δὲν εἶναι ἀπασχολημένοι. Ἡ κλησις εἰς τὸν γάμον γίνεται εἴτε δι' ἐντύπων προσκλήσεων εἴτε δι' ὀλίγων κουφέτων τυλιγμένων εἰς ἐφημερίδας. Ἐκαστος κεκλημένος, ἀποδεχόμενος τὴν κλησιν, ὑποχρεοῦται τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου ν' ἀποστελῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἐφ' ὅσον εἶναι καὶ τῶν

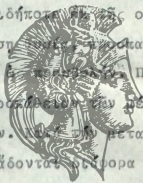
δύο κεκλημένος, ἐκτός τῶν γαμηλίων δώρων, ἄρτον, κρέας, τυρόν καί ὀπωσθήποτε φιάλην πλήρην οἴνου. Ἡ ἀποστολή τῶν τροφίμων θεωρεῖται ἀπαραίτητος προϋπόθεσις συμμετοχῆς εἰς τὰ γεύματα ἅ-τινα θά ἐπακολουθήσουν τοῦ γάμου. Θύδεῖς παρακάθεται εἰς γεῦμα ἐάν δέν ἔχῃ προσκομίσει τὰ προαναφερθέντα τρόφιμα.

Ὁ γάμος οὐσιαστικά διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Εἰς τόν γάμον τῆς νύμφης καί εἰς τόν τοιοῦτον τοῦ γαμβροῦ, θεωρεῖται δέ ἄσχε-τος μέ τήν τελετήν τῆς στέφews, τὰ "στέφανα" ὅπως νά λέγουν.

Ὁ γάμος τῆς νύμφης ἄρχεται ἀπό τῆς Παρασκευῆς ὅτε, περί τήν μεσημβρίαν, προσέρχονται οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ γαμβροῦ διά τήν παραλαβήν τῶν προικίων. Κατά τήν παραλαβήν των καί τήν φόρτω-σίν των ἐπὶ ἡμιδίων ἢ αὐτοκινήτων, προσπαθοῦν οἱ μὲν "γαμπρι-κοί" νά κλέψουν ὃ, τι δὴποτε ἐκ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης, οἱ συγγε-νεῖς τῆς ὀποίας, πάση περιουσίᾳ παροτρύνουν ν' ἀποτρέψουν τό τοιοῦ-τον θεωροῦντες αὐτό ὡς κλοπήν. Πολλοίς γίνονται μικροσυμ-μακαί, κατὰ τήν προσέλευσίν των πρὶν νά κλέψωσι, τὸν δὲ ν' ἀ-

ποτρέψωσι τήν κλοπὴν. Κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προικίων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἄδονται οἱ δύο ἄσματα ἓν τῶν ὁποίων ἔχει ὡς ἐξῆς: Προικιά μου καλορρίζικα καί πολυευτυχισμένα, σύρτε στήν ὥρα τήν κολή καί πάλι εὐτυχισμένα νά χαιρετῆστε τό γαμ-πρό. Τὴν Κυριακὴν νά περιμένῃ ποῦ θά ἔχουμε χρυσοῦν χαρὰ καί θά στεφανωθούμε. Ἀπὸ τό ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου μέχρι τὴν ὥραν τῆς στέφews λαμβάνει χώραν "ὁ γάμος" εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης συ-νοδείᾳ λαϊκῶν ὀργάνων. Παρατίθεται γεῦμα ἀργά τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου καί ἀκολουθεῖ διασκεδάσις μέχρι τὴν ὥρα καθ' ἣν ἡ νύμ-φη, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ πατρός της καί τοῦ μεγαλύτερου ἀδελ-φοῦ της -συνήθως τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς- θά προσέλθῃ εἰς τὸν ναόν διὰ τὰ "στέφανα". Ὅπισθεν τῆς ἀκολουθοῦν οἱ κεκλημέ-νοι ἄδοντες. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ ἀναμένει ταύτην ὁ γαμ-βρός ὅστις προσφέρει αὐτῇ ἀνθοδέσμη. Εἰς τό σημεῖον αὐτό τε-λειώνει "ὁ γάμος" τῆς νύμφης καί ἀρχίζει "ὁ γάμος" τοῦ γαμβροῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΔΟΗΝΩΝ

Μετά τὴν στέφιν καὶ εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ χορεύει πρώτη ἡ  
νύμφη, δεύτερος ὁ γαμβρός καὶ τρίτος ὁ κουμπάρος. Μεταξὺ τῶν  
ἄλλων ᾠσμάτων ᾄδεται καὶ τὸ ἑξῆς:

Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανὸς  
σήμερα λάμπει ἡ μέρα  
Σήμερα στεφανώνεται αὐτός  
τὴν περιστέρα.

Κουμπάρε πού στεφάνωσες  
τὰ δυὸ τὰ κυπαρίσσια  
νὰ σ' ἀξιώσῃ ὁ θεὸς  
νάρθηξ καὶ στὰ βαπτίσια.

Γαμπρέ μιά χάρη σοῦ ζητῶ  
θέλω νὰ μᾶς τὴν κάνης,  
τὸ ἄνθος ποῦ σοῦ δώσαμε  
νὰ μὴ μᾶς τὸ μαράνης.

Τὴν κόρη μὲς τὴν εἶχαμε  
σὲ γάμο τὴν μένη  
τὴν σὺν ἡμῶν ἀγαπᾶμε  
ἀνδρὶ καὶ νύμφῃ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἀκολουθῶς σχηματίζεται κομπὴ κατευθυνομένη εἰς τὴν οἰκίαν  
τοῦ γαμβροῦ καὶ ἀκολουθοῦσάν τὴν ὑπὸ λαϊκῶν ὁργάνων καὶ κεκλημέ-  
νων ἀδόντων καὶ χορευόντων. Ὅταν ἡ κομπὴ προσεγγίσῃ τὴν οἰ-  
κίαν τοῦ γαμβροῦ οἱ συνορεύοντες τὸ ζεῦγος τραγουδοῦν τὸ ἑξῆς  
τραγούδι:

"Ἐβγα μανούλα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερά τῆς νύμφης,  
νὰ δῇς τὸ γάμο ποῦρχεται, μ' ὅλους τοὺς συμπεθέρους,  
ὁ ἥλιος εἶναι ὁ γαμπρός καὶ τὸ φεγγάρι ἡ νύφη,  
καὶ τ' ἀστεράκια τοῦ οὐρανοῦ εἶναι οἱ συμπεθέροι.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τραγουδιοῦ ἡ πενθερά προσφέρει εἰς τὴν ἐπὶ ἡ-  
μίσθου φερομένην νύμφην καρέκλαν διὰ νὰ "ξεπεζέψῃ" ἐνῷ ἔμπρο-  
σθεν τῆς καρέκλας ὑπάρχει σιδηροῦν ἀντικείμενον ὅπερ ἡ νύμφη  
ὑποχρεοῦται νὰ πατήσῃ διὰ νὰ εἶναι "σιδερένια". Ἐν συνεχείᾳ  
ἡ πενθερά προσφέρει εἰς αὐτὴν ποτήριον μέλιτος ὅπερ σημαίνει  
ὅτι "θὰ τὰ πηγαίνουν μέλι-γάλα" καὶ δι' αὐτοῦ ἡ νύμφη, χρεῖ,



ποιούσα τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τό ἄνω μέρος τῆς θύρας τῆς οἰκίας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι μεταξὺ αὐτῆς καί τῶν οἰκείων τοῦ γαμβροῦ θά ὑπάρχουσι ἀγαθαί σχέσεις. Μετά ταῦτα σμίγουν τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων, ἀφοῦ προηγουμένως δένουν τοὺς ὀφθαλμοὺς των διὰ μανδηλίων καί καλύπτουν αὐτοὺς δι' ὀφθαλματος καί τοὺς ὤμους βιαίως ἐντός τῆς οἰκίας. Ἀκολουθεῖ ἡ εἴσοδος τῶν κεκλημένων καί ἡ παράθεσις γεύματος καί γλεντιοῦ μέχρι τῆς πρωΐας τῆς Δευτέρας. Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὁδηγοῦν τὴν νύμφη εἰς τὴν βρύσην διὰ νὰ "νέψῃ τὰ πεθερικά". Τῆς προσφέρουν δοχεῖον δι' οὗ αὕτη ῥίπτει ὕδωρ εἰς τὰς παλάμας τοῦ πενθεροῦ καί τῆς πενθερᾶς -δείγμα ὑποταγῆς- διὰ νὰ πλυθοῦν. Προηγουμένως ἔχουν ρίψει χρήματα εἰς τὴν βρύσην κάτω, τὰ ὅποια προσπαθοῦν νὰ πάρουν διὰ τοῦ στόματος τοῦ γαμβροῦ τοῦ χωρίου, διότι αἱ χεῖρες των ἔχουν δεθῇ ὀπισθεν τοῦ ἑσθίου νεάνιδες τοποθετοῦν τὰ κουφῆτα τοῦ γάμου εἰς τὰς παλάμας των διὰ νὰ "καλοπαντρευτοῦν". Ἐνῶ αἱ ἐξ αὐτῶν πληροῦνται πρὸς τὴν νύμφην ἀγγελοῦσι τ' ὄνομά των ἐπὶ τῶν ὑποθημάτων τῆς διὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπόν.

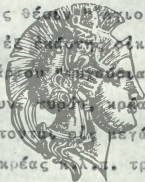
Τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὸν γάμον λαμβάνουν χώραν τὰ "πιστρέφια". Οἱ νεόνυμφοι ἐπισκέπτονται τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καί ἀφοῦ διασκεδάσωσι ἐπιστρέφωσι τό ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν των. Μετὰ παρέλευσιν εἴκοσι δύο ἡμερῶν ἀπὸ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου οἱ νεόνυμφοι ἐκκλησιάζονται καί ὁ γαμβρός εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναὸν σκορπῇ ἐπὶ τοῦ δαπέδου του νομίσματα, "γὰ ν' ἀσημώσῃ τὴν ἐκκλησίαν". Κατὰ τὴν μετὰβασιν πρὸς παραλαβὴν τῶν προικίων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης γίνονται ἀγῶνες δρόμου πεζῶν καί ἱππέων μὲ ἑκαθλὸν τὴν "ντεμέλλα" ἢ "μαξιλάρα" ἥτοι μίαν μαξιλαροθήκην πλήρην γλυκισμάτων ἢ καρπῶν.

γ/ Μνημόσυνα: Δύο εἰδῶν μνημόσυνα τελοῦνται, τὰ ἀτομικά καί πᾶνδῆμα. Ἐνδοξέρον παρουσιάζουν τὰ δεύτερα. Τὰ μνημόσου-

να αὐτὰ τελοῦντα πεντάκις τοῦ ἔτους. Τὰ τρία Ψυχασάββατα τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, τὴν παραμονὴν τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, λαμβάνουν δὲ μέρος εἰς αὐτὰ ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ καταγόμενοι καὶ εἰς ἑτέρα μέρη διαμένοντες.

Δύο ἐκ τῶν μνημοσύνων τούτων, τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον Σάββατον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, γίνονται εἰς θέσιν "Παναγία" ἔνθα εὐρίσκεται καὶ τὸ κοιμητήριον τῆς κοινότητος. Ἔτερα δύο, τὸ δεύτερον Σάββατον τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, λαμβάνουν χώραν εἰς θέσιν "Ἅγιος Δημήτριος" ἔνθα ὑπάρχει καὶ ὁ μόνυμος ναὸς. Τέλος τὸ πέμπτον πῶν μνημοσύνων, ὅπερ καὶ "Ρουσαλιῶν" καλούμενον πραγματοποιεῖται ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ Σουλίου εἰς θέσιν "Ἅγιος Δημήτριος". Εἰς τὰ μνημόσυνα ταῦτα γυναῖκες ἐκ καθέστης οἰκογενείας προσκομίζουσιν εἰς τὸν ναὸν τεμάχια ἁγίου "κρητάρια" καλούμενα κόλυβα ἢ "κετάρια" ὡς καὶ λέγουσι τυροὺς κρέας καὶ οἶνον. Τὰ κόλυβα καὶ τὰ "ψυχουδία" ρίπτονται εἰς μεγάλα κοφίνια, "τρυγοκόφιννα", ἐνῷ ὁ οἶνος, τὸ κρέας καὶ τὸ τρόφιμα παραμένουν ἐντός τῶν "τράστων" τῶν σάκκων δηλαδὴ δι' ὧν προσεκομίσθησαν. Μετὰ τὴν ἀπόδυσιν ἅπαντα τὰ προσκομισθέντα "διαβάζονται" ὑπὸ τοῦ Ἱερέως καὶ διανέμονται ὡς ἐξῆς εἰς τοὺς παρευρισκομένους. Πέριξ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαμαὶ, κάθονται αἱ ἐκκλησιασθέντες ἔχοντες ἔμπροσθεν τῶν ἀπλωμένων τεμάχιων ὑψίσματος. Δύο νέοι ὀρισθέντες ὑπὸ τῶν προϋχόντων τοῦ χωρίου διανέμουν τὰ κόλυβα καὶ τὰ "ψυχουδία" καὶ οἱ λαμβάνοντες ταῦτα εὐχονται "θεὸς σχωρὲς τους". Ἐν συνεχείᾳ ἕκαστος ἀρχηγὸς οἰκογενείας διέρχεται ἔμπροσθεν τῶν καθημένων διανέμει τυρόν, κρέας, ἐλάϊας καὶ ἀπαραιτήτως οἶνον, ὃν κατὰ τὸ ἔθιμον ὀξὸν νὰ πῶσιν ἅπαντα. Ἐκάστη οἰκογένεια φέρει μετ' ἑαυτῆς τούτῳ χριστον ἕν κιλὸν οἶνον. Μετὰ τὸ πέραν τοῦ γεύματος αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς καλεῖ ἅπαντας τοὺς ἐκκλησιασθέντας ν' ἀναφωνήσουν διὰ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΔΟΗΝΩΝ

ζώσης τρίς "θεός σωρές τους" καί κηρύσσει τήν λήξιν τοῦ μνή-  
μοσύνου.

Κόλυβα προσκομίζουν εἰς τήν ἐκκλησίαν καί οἱ ἐορτάζοντες.  
Τότε ὅμως οἱ λαμβάνοντες ταῦτα εὔχονται "χρόνια πολλά" εἰς  
τόν ἐορτάζοντα.

Κατά τήν ταφήν τῶν νεκρῶν, οἱ Σουλιῶται ρίπτουν ἐντός  
τοῦ μνήματος προσόψιον, ποτήριον, διάφορα φρούτα καί ἀντικεί-  
μενα ἰδιαιτέρως ἀγαπηθέντα ὑπό τοῦ θανόντος π.χ. μαγκούραν ἢ  
σελάχι ἐάν ὁ νεκρός ἦτο γέρων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Περιγραφικά καὶ Ἱστορικά στοιχεῖα  
περὶ τῆς Ζουμπάτας, συνοικισμοῦ τῆς κοινότητος Μοῖρα  
τῆς Ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ Νομοῦ Ἀχαΐας

Ι. Γεωγραφικὴ ἐξέτασις

Ἡ Ζουμπάτα σήμερον ἀποτελεῖ συνοικισμόν ἐκ τριῶν οἰκογε-  
νειῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν κοινότητα Μοῖρα καὶ ἀπέχουσα ἐξ αὐ-  
τῆς ἡμίσειαν καὶ πλέον ὥραν. Εὕρεσκεται Β.Α. τοῦ χωρίου Μοῖρα  
καὶ περιβάλλεται ἀπὸ τὰ ὑψώματα Στρέφι, Μπράτι, Κούτσανι κλπ.  
Ἄλλοτε, 1836, ἦτο χωρίον τοῦ Δήμου Παναχαΐας καὶ ἀπὸ τοῦ 1861  
μέχρι τοῦ 1911 τοῦ Δήμου Φαρῶν. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς ἰσχυ-  
ρίζονται ὅτι "τὰ παλιὰ χρόνια ἡ Ζουμπάτα εἶχε διακόσιες οἰκο-  
γένειες καὶ πολλὰ γιδοπρόβατα". Ἐκ τοῦ παλαιοῦ χωρίου σήμερον  
μόνον ἐρείπια ὑπάρχουσι. Ὡς πρὸς τὴν Ζουμπάτας εὕρεσκεται ἐλα-  
τόφυτος ἔκτασις, τὸ ὅσος τῆς ἡμέρας, εἰς ὑψόμετρον 1200 μ.μέ ἄ-  
φθονα νερά. Καὶ τὸν νευτῆρον γινώσκουσιν καὶ ἐκ τοῦ  
ὁδῶος ἐφιλοξένει πολλὰν παραθεριστικὰς καὶ ἰδίως ψυματιῶνας.  
Σήμερον καταστρέφεται ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς τῶν πέριξ χωρίων. Ἐλ-  
λείπει ὁδικοῦ δικτύου ἢ ἐκμετάλλευσίς του καθίσταται ἀδύνατος.  
Ἡ λέξις Ζουμπάτα εἶναι μᾶλλον σλαβικῆς καταγωγῆς καὶ σημαίνει  
ὑψωμα ὀδοντωτῆς μορφῆς (Δ.Ζακυνθινός). Καὶ παλαιότερον καὶ σή-  
μερον οἱ κάτοικοι τῆς δι' οὐδέν ἕτερον ἐνδιεφέρονται πλὴν τῶν  
ποιμνίων των καταντήσαντες παροιμιώδεις "ἐκ τῆς Ζουμπάτας εἴ-  
σαι;". Ἡ παροιμία ἀπευθύνεται πρὸς πάντα ἀγνοοῦντα τὰ κοινό-  
τερα τῶν πραγμάτων καὶ ἀπαντᾷται κυρίως εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Τὰ πέ-  
ριξ τῆς Ζουμπάτας ὑψώματα εἶναι κατὰφυτα θαμνωδῶν πουργαρίων  
εὐνοοῦντα ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν αἰγοτροφίαν. Τὰ ἄφθονα νερά τῆς  
ἐπιτρέπουν τὴν καλλιέργειαν τῶν φασολίων, τῆς μηδικῆς καὶ τοῦ  
ἀραβοσίτου. Τὸ ὑπὴνεμον δὲ τῆς τοποθεσίας συντελεῖ τὰ μέγιστα  
εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μηλέας. Δεσπόζουσιν θέσιν εἰς τὴν συνοι-  
κίαν κατεῖχεν μέχρι πρό τινος, ἡ φάρα τῶν Ἠπακουλαίων ἔλκουσαν



ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



τήν καταγωγήν ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 21, φυτῶριον τῶν ὀπείων ὑ-  
πῆρξεν ἡ Ζουμπάτα. Οἱ Μπακουλαῖοι ἐφημέριζοντο διὰ τὴν φιλοξενί-  
αν των καὶ διὰ τὸν πλοῦτον των. Καὶ σήμερον οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν  
διαθέτουσιν ἀπεράντους ἐκτάσεις βοσκοτόπων μὲ πολλὰ ποίμνια.  
Ἐτέρα φάρα εἶναι οἱ Τογαῖοι μὲ σημαντικὴν περιουσίαν. Ἀμφό-  
τεροι παραχειμάζουν εἰς Κάτω Ἀχαΐαν, κομώπολιν πλησίον τῶν  
Πατρῶν, ἐπανερχόμενοι μετὰ τῶν ποιμνίων των τὸ καλοκαίρι πρὸς  
παραθερισμὸν καὶ συγχομιδὴν τῶν προΐδοντων. Πρὸ ἔτους ἡ Ζουμπά-  
τα συνεδέθη ὀδικῶς, μέσφω Μοῖτρα καὶ Σουλίου, μὲ τὰς Πάτρας, πρὸς  
διμήνου δέ ἐτοποθετήθη καὶ αὐτόματος τηλεφωνικὴ συσκευή. Ἐν  
τῷ οἰκισμῷ ὑφίσταται ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς  
θεοτόκου καὶ κοιμητήριον. Ὑπάρχουσι νερόμυλος καὶ "νεροτρου-  
βή" εἰς ἣν τοποθετοῦσι τὰ ὕδατα "κοιῶς" κατασκευαζόμενα "σαῖσμα-  
τα". Τὰ "σαῖσματα" εἶναι ποταμὸς κουβέρται ἀπὸ γιδόμαλλον,  
"κοιῶς" καλούμενον. Τὸ ποταμὸς αὗτος εἰς Κάτωθεν τῆς "νεροτρουβῆς"  
πρὸς τὸν ποταμὸν Πάτρας, εἰς τὴν ἀκροῦσιν πλεον σφίγγεται. Τὸ  
ὑδωρ τῆς "νεροτρουβῆς" προέρχεται ἐκ μεγάλης πηγῆς εὐρισκομέ-  
νης ὑψιστερὰ τῷ ἐρχομένῳ πρὸς τὴν Ζουμπάτα. Τὰ ὕδατα τῆς πη-  
γῆς τροφοδοτοῦσι τὸν ποταμὸν Γλαῦκον ὅστις κινεῖ τὸ ὁμώνυμον  
ὕδροηλεκτρικὸν ἐργοστάσιον ὅπερ ἠλεκτροδοτεῖ τὴν πόλιν τῶν Πα-  
τρῶν. Δὲν ὑπάρχουσι ἰδιαίτερα ἥθη καὶ ἔθιμα εἰς Ζουμπάτα. Ταῦ-  
τα οὐδόπως διαφέρουσι τῶν ἔθιμων τοῦ Σουλίου.

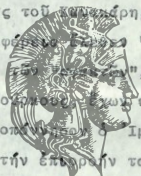
## 2. Ἱστορία

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀλλὰ καὶ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν  
οἱ κάτοικοι τῶν Ασπαναγῶν, τοῦ Καρουσίου καὶ ἄλλων χωρίων τῶν  
Καλαβρύτων, τοῦ Λεοντίου, τῶν Δεμεστίχων κ.λ.π. χωρίων τῆς ἐ-  
παρχίας Πατρῶν, προκειμένου νὰ κατέλθωσι εἰς Πάτρας διήρχοντο  
ἐκ Ζουμπάτας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὁδὸς καὶ δύσβατος ἦτο καὶ ἀπὸ λη-  
στάς ἐκατεῖχετο ἠναγκάζοντο νὰ προσλαμβάνουσι διὰ τὴν προστα-  
σίαν των, Ζουμπατιῶτας, ἔναντι ἀμοιβῆς.

Ἀπὸ τοῦ 1860 ἤρχισεν ἡ διαρροή τῶν κατοίκων τῆς Ζουμπάτας

οί πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ σύνορα τῶν Νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας ἀποτελέσαντες τὸ σημερινόν χωρίον Γκέρμπεσι.

Ἡ Ζουμπάτα ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρα πατρίς ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, τοῦ Μητροπολίτου Δέριων Γρηγορίου, τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ 21 Σαγιᾶ, Σπανοκυριάκη καὶ Πενέκου καθὼς ἐπίσης τοῦ ὀνομαστοῦ κλέφτου Τζούνη. Ἐν αὐτῇ ἔλαβεν χώραν ἐν ἔτει 1824 σύσκεψις τῶν ὀπλαρχηγῶν τῶν Πατρῶν εἰς ἣν ἔλαβον μέρος, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ οἱ προαναφερθέντες ὀπλαρχηγοί. Κατὰ τὸ ἔτος 1829 διῆλθεν ἐξ αὐτῆς ὁ Θ.Κολοκοτρῶνης πατάσων τὴν ληστείαν. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ζουμπάτας ἀγνοοῦν πάντας τοὺς ἀνωτέρω πλὴν τοῦ Πενέκου διὰ τὸν ὅποιον διηγοῦνται τὰ ἐξῆς: Ὁ Πενέκος λέγουν ἦτο καπετάνιος καὶ φίλος τοῦ Καπετάνη, εἶχεν πολλοὺς νερομύλους εἰς οὓς ὅλη ἡ περιφέρεια ἔφερε "τὰ γεννήματά της". Ἡ-  
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



σχολεῖτο μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν "καπνιστῶν", τῶν κρεάτων δηλαδὴ, τὰ ὁποῖα ἐκρίβει εἰς τοὺς Τούρκους, ἔχω πολλοὺς ἐκ αὐτῶν φίλους. Ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Ἰμβραήμ προσεπάθησεν νὰ ὑποτάξῃ ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπικράτειάν του πληθυσμούς τῶν πέριξ χωρίων συνιστῶν εἰς αὐτοὺς τὸ "Τουρκοπροσκύνημα". Τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἀρχηγοῦ Θ.Κολοκοτρῶνη τῇ ἐν-  
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
τολῇ τοῦ ὁποίου ἐδολοφονήθη ὁ Πενέκος ὑπὸ τοῦ ἐξαδελφου καὶ ἀντιζήλου του Σαγιᾶ. Τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὸν "μπαμπέσικον" θάνα-  
τον τοῦ Πενέκου ἐξυμνοῦν διὰ τοῦ ἐξῆς ᾠσματος ὅπερ ἤκουσα φέδ-  
μενον ἐν Ζουμπάτα:

Τρεῖς περὶ οὐβλες κάθονταν στή μέση στὸ Λεβίδι  
εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερά βαμμένα  
μὰ εἶχαν καὶ στὰ κεφάλια τους μαντήλια λερωμένα.  
Ἡ μιά τηρᾷ τὴν Λεβαδίαν κι ἡ ἄλλη τὴν Ζουμπάτα  
κι ἡ τρίτη ἡ καλύτερη μοιργιολογᾷ καὶ λᾷει.  
Σκοτῶσαντο, μωρὲ Σαγιᾶ, σὺ μ' ἔφαγες μὲ μπαμπεσιά,  
σκοτῶσαν τὸ Πενέκο μας στή ράχη στὴν Ζουμπάτα.

Κατ' άλλους κατοίκους τό ἄσμα ἔχει ὡς ἐξῆς:

Τρεῖς περδικοῦλες κάθονταν, στή ράχη στήν Ζουμπάτα.

Ἡ μιὰ τηράει τήν Ἀχαγιά κι ἡ ἄλλη τήν Λακάτα.

κι ἡ τρίτη ἡ καλύτερη μοιργιολογáει καί λέει.

Σκοτῶσαντο, μωρέ Σαγιᾶ, σὺ μ' ἔφαγες μέ μπαμπεσιᾶ,

σκοτῶσαν τό Πενέκο μας, στή ράχη στήν Ζουμπάτα.

### 3. Τοπωνυμίες

Σάπια βρύση. Ἡ σάπια βρύση εἶναι τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τήν ἰδίαν μέ τήν Ζουμπάτα κοινότητα Μοῦτρα. Τόν παρελθόντα αἰῶνα ὑπῆρχεν χωρίον ἀπέχον 2 ὥρας ἐκ Καλανδρίτσας. Σήμερον ἐρείπια τοῦ χωρίου συναντῶνται καί χάνι ἐγκαταλελειμένον τοῦ "Καρελιᾶ" καλούμενον.

Τό 1963 ἡ Ζουμπάτα ἀποσπασθεῖσα εἰς Ἀρχαία Πηγή.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



Επιθεώρησις Μαρτινέλλου  
Ευδοκίμου  
Δουγι-Παύλου

ΑΘΗΝΩΝ

